DE

# SOGENIS AEGINETAE VICTORIA QVINQVERTII DISSERTATIO

CREATIONI

XVI. PHILOS. DOCTORVM ET AA. LL. MAG.

RECTORE MAGNIFICO

D. CHRISTIANO ERNESTO WEISSIO

IVRIS CRIMINALIS PROFESSORE ORDINARIO ECCLESIAE CATHED. NVMBVRG. CANON. CAPITVLARI SVPREMAE CVRIAE REGIAE CONSILIARIO FACVLTATIS IVRIDICAE ADSESSORE ET H. T. DECANO

PROCANCELLARIO

CAROLO BRANDANO MOLLWEIDIO

MATHEMAT. P. P. O. REGIAE SOCIET. GOETTINGENS. A COMMERCIIS LITTERAR. SOCIET. NATVRAE SCRVTATORVM LIPSIENSIS ET HALENSIS NEC NON OECONOM. LIPSIENS. SODALI

DECANO

GVILIELMO TRAVGOTTO KRVGIO

PHILOSOPHIAE THEORETICAE PROFESSORE P. O. COLLEGII MINORIS PRINCIPVM COLLEGA SOCIETATVM BEROLINENSIS ET REGIOMONTANAE GERMANICAE ET IENENSIS LATINAE SODALI

SCRIPTA

A

GODOFREDO HERMANNO

ELOQ. ET POET.

D. VIII. MARTII A. CIↃIↃCCCXXII.

LIPSIAE

LITTERIS STARITII, TYPOGR. VNIVERS.

Nihil facilius usu venire videmus, humanissimi Candidati, quam ut quis falsa, si ab antiquis auctoribus tradita sint, pro veris habeat. Id quemadmodum mihi ipsi in memorabili quodam loco Pindari accidit, quum commentationes illas, quae Heynianae editioni insertae sunt, scriberem, ita idem in eodem Pindari loco accidisse video etiam novissimis huius poetae interpretibus, Aug. Boeckhio, Lud. Dissenio, et Fr. Thierschio. Eum locum hac scribendi opportunitate mihi retractandum sumpsi, hoc potissimum fine, ut quinquertii rationem, quae nondum satis videtur explicata esse, explanarem. Quod si quid attulerim, quod non improbabile videatur, id quum omnibus, qui antiquitatis pervestigatione delectantur, tum illis ipsis quos dixi viris, quorum eruditionem magni facio, non ingratum fore spero. Est autem ille Pindari locus in Nemeorum carmine VII. quod scriptum est in Sogenem Aeginetam, qui Nemea quinquertio vicerat. Eius carminis interpretationem totam perturbavit scholiastes, quum id egisse Pindarum dixit, ut sese expurgaret Aeginetis, quibus in paeane quodam iniquius quid in Neoptolemum scripsisse visus esset. Id grammaticos commentos esse, ut haberent, quo quae in extremo carmine de Neoptolemo dicta sunt explicarent, vel ex eo potest intelligi, quod verba paeanis illius, *ἀμφιπόλοισι μαρνάμενον μοιριᾶν περὶ τιμᾶν* periisse Neoptolemum, multo minus excusatione indigent, quam quae in hoc Nemeaeo carmine, quod illis excusandis scriptum putant, de eodem Neoptolemo dici videmus. Verissime enim iudicavit Dissenius, nihil aliud, quam ista ipsa verba, in paeane illo scriptum fuisse, quod aliquam speciem iniquitatis in Neoptolemum haberet. Magis vero ipsum hoc in Sogenis victoriam carmen longe aliam poetae mentem

fuisse ostendi. Sogenem primum ex gente Euxenidarum in ludis sacris victorem fuisse, certo colligi potest ex eo, quod, si ante illi aliqua victoria inclaruissent, id non praeteriisset Pindarus. Nunc, a patria laudis materiam repetens, Aeacidas celebrat, Aiacem, maximeque Neoptolemum, cuius commemoratione sic utitur, ut Euxenidas consoletur, quod diu inglorii fuerint: nam eo spectare antistropham tertiam, non videtur dubitari posse. Sed quae praecedunt verba, quum prava interpunctione laborent, fecerunt, ut a vero sensu aberrarent interpretes. Quum poeta Neoptolemum, Delphis sepultum, praesidem esse Pythiorum certaminum dixisset, ita pergit: *οὐ ψεῦδις ὁ μάρτυς ἔργμασιν ἐπιστατεῖ, Αἴγινα, τεῶν Διός τ' ἐκγόνων. θρασύ μοι τόδ' εἰπεῖν φαενναῖς ἀρεταῖς ὁδὸν κυρίαν λόγων οἴκοθεν.* „Non mendax," inquit, „testis ille praeest certantibus Aeginetis: fidenter hanc dico virtutibus eorum viam ad laudem esse, ab ipso patrio solo exortam." Quae his adnectit, in omni re bonam esse requiem, nec quidquam semper vigere; aliis autem alia obtingere, neque eumdem hominem omni felicitate frui, satis ostendere videntur, non abstinuisse Euxenidas a sacris certaminibus, sed non esse victoria potitos: idque ut in Pythiis accidisse coniiciamus, illa ipsa suadent, quae de Neoptolemo dicit. Videtur autem in his ludis pater Sogenis, Theario, quum certaret (id est enim *τόλμαν καλῶν ἀρέσθαι*) victus esse, et quidem a viro Achivo, hospite Pindari. Hoc si sumimus, quae de Thearione dicuntur, omnia plana sunt, ut quae in hanc sententiam dicta sint: „tibi, Theario, non contemnenda obtigit felicitas, ut, quum tentaveris certamina, non desit animi moderatio. Absit, ut te reprehendam, qui te debita potius laude, optimo virtutis praemio, ornem. Neque si adesset Achivus ille, qui te vicit, mihi succenseret, quod te laudo: id et hospitio eius fretus dico, et rectis oculis cives intueri suetus, non superbus, et ab iniuria facienda abhorrens. Sed laetum tibi posterum tempus veniat: tum cognito, qui sis, dicet quis, an dissono te carmine reprehendere voluerim." Achivum illum, qui, licet victor, tamen virtutem Thearionis expertus esset, nominatim commemorare parum decorum fuisset, ne, ubi

Thearionem laudare poeta vellet, victorem eius laudare videretur. Quare a patria eum designat. Quis esset, satis sciebant Euxenidae. Postrema verba, ut hoc obiter adiiciam, rectius ita scribentur: *μαθὼν δ' ἄν ἐρέει, εἰ πὰρ μέλος ἔρχομαι ψέγιον ὄαρον ἐννέπων.* Iam recte intelligi poterunt, quae in fine carminis scripta fraudem fecerant grammaticis. Nam quum Herculem invocasset poeta, ut quum alia Euxenidis bona, tum victorias, qualis Sogenis esset, et meliores concederet, his verbis finem facit canendi:

*τὸ δ' ἐμὸν οὔ ποτε φάσει κέαρ*
*ἀτρόποισι Νεοπτόλεμον ἑλκύσαι*
*ἔπεσι· ταῦτα δὲ τρὶς τετράκι τ' ἀμπολέειν*
*ἀπορία τελέθει, τέκνοισιν ἅτε μαψυλάκας, Διὸς Κόρινθος.*

Quorum verborum haec sententia est: „hoc si iis obtigerit, non putabo me absonis dictis iniuriam fecisse Neoptolemo, quem dixi Aeginetis in certando favere: sed haec saepius iterare, ineptum est.“ Auguratur itaque his verbis, Neoptolemum, si Thearioni, quamvis strenue certanti victoriam eripi passus esset, at genti eius posthac in adipiscendis victoriis adiutorem fore.

Revertor iam ad propositum. Postquam de Thearione dixerat poeta, convertit se ad Sogenem his verbis:

*Εὐξενίδα πάτραθε Σωγενές, ἀπομνύω*
*μή, τέρμα προβάς, ἄκονθ'*
*ὥτε χαλκοπάραον ὄρσαι*
*θοὰν γλῶσσαν, ὃς ἐξέπεμψεν παλαισμάτων*
*αὐχένα καὶ σθένος ἀδίαντον, αἴ-*
*θωνι πρὶν ἁλίῳ γυῖον ἐμπεσεῖν.*
*εἰ πόνος ἦν, τὸ τερπνὸν πλέον πεδέρχεται.*
*ἔα με. νικῶντί γε χάριν εἴ τι πέραν ἀερθεὶς*
*ἀνέκραγον, οὐ τραχύς εἰμι καταθέμεν.*

Hic est enim ille locus, de quo me disputaturum significabam. In aliis libris *ἐξέπεμψας* scriptum est. Scholiastes tertiam personam agnoscit, nec tamen verbum illud ad *ἄκοντα*, sed ad Sogenem

refert. Scribit enim: *ἀπὸ τοῦ πρὸς αὐτὸν λόγου εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ μετέστη.* Vnde suspicio nascitur, *ἐξέπεμψας* interpretibus vel correctoribus deberi. Putat autem scholiastes, affirmare poetam, se non ultra metam proiecisse iaculum. Reliquorum verborum duplicem affert interpretationem. Ipse eo, quod vicisse dicatur Sogenes ante calorem solis meridiani, dexteritatem et celeritatem certaminis designari putat. Alios autem sic existimare scribit, quum iaculo vicisset Sogenes, deterritos adversarios reliqua certamina detrectasse. Boeckhius, qui verba *ὅς ἐξέπεμψεν* ad iaculum, non ad Sogenem retulit, hunc esse sensum putat: „deiero me non ultra terminum concitaturum linguam ut iaculum, quod non sudantem a lucta cervicem ante fervidiores solis radios dimisit.“ Respici enim ad id, quod interdum factum esse, ut, qui quinquertio certarent, ubi iaculo longe superassent metam, a reliquis certaminibus deterrerent adversarios. Eam coniecturam, auctoritate Boeckhii fretus, probat Dissenius, prolixaque oratione explicare studet. At obstat illi sententiae verbum *ὄρσαι*, quod non potest futuri temporis significationem habere; obstat suspectissima fides narrationis illius de detrectatis propter iaculandi eximiam artem reliquis quinquertii certaminibus; obstat ordo ipse quinquertii certaminum; obstant denique verba *τέρμα προβάς*, quae ab omnibus interpretibus secus, quam possunt intelligi, accepta sunt. Dicam de singulis. Atque illud quidem per se planum est, si de eo, quod facturus esset, loqui poeta voluisset, *ὄρσειν* eum scribere debuisse. Quamquam hoc argumento contra Boeckhium Disseniumque uti nolo. Non est enim opus futuro, si, quod recte fieri potest, aoristi infinitivum de praesenti tempore usurpatum putas. Quo facto ambiguum erit, utrum verba ista de illis, quae iam dicta sunt, an de his, quae statim dicturus sit poeta, intelligi debeant. Graviora vero sunt caetera.

Ac primum quidem quo tandem auctore constat, iaculi immenso iactu umquam deterritum esse quemquam, ut a reliquis quinquertii certaminibus abstineret? P. Fabrum nominat Boeckhius in Agonistico lib. II. cap. 27. At nihil ibi Faber, nisi quod ex male intellecto quodam Plutarchi loco colligit, athletis, si

nullus adesset adversarius, permissum fuisse, ut ipsi prehenderent coronam. Plutarchi verba, quae sunt in principio libri *περὶ φιλοπλουτίας* p. 523. D. ne quis dubitet de Fabri errore, adscripsi: *Ἱππόμαχος ὁ ἀλείπτης, ἐπαινούντων τινῶν ἄνθρωπον εὐμήκη καὶ μακρὰς ἔχοντα χεῖρας ὡς πυκτικόν, εἴπερ, ἔφη, καθελεῖν ἔδει τὸν στέφανον κρεμάμενον· τοῦτ᾽ ἔστιν εἰπεῖν πρὸς τοὺς τὰ καλὰ χωρία καὶ τὰς μεγάλας οἰκίας καὶ τὸ πολὺ ἀργύριον ὑπερεκπεπληγμένους καὶ μακαρίζοντας, εἴγ᾽ ἔδει πωλουμένην πρίασθαι τὴν εὐδαιμονίαν.* Neque vero Faber lib. III. c. 22. ubi de iis, qui *ἀκονιτὶ* coronati sunt, disserit, quidquam protulit, quo illud, quod Boeckhio placet, confirmetur. Nec mirum. Nam quum is tantum quinquertio victor esset, qui in omnibus illis quinque certaminibus superior evasisset, quis credat adversarium, etiamsi iaculo se vincere non posse intelligeret, tamen non alio genere certaminis efficere studuisse, ut, si ipse non victor renunciaretur, tamen etiam alteri honorem illum eriperet?

Quid vero, si ordo ipse certaminum, e quibus constabat quinquertium, impediebat, quo minus id fieret, quod sumitur, iaculi iactu a lucta deterritum esse adversarium? Boeckhius quidem iaculum in quinquertio quartum, luctam autem quintum locum obtinuisse opinatur, argumentis his usus, primo, quod consentaneum videatur, a facilioribus initium factum esse, a quo deinceps ad difficiliora procederetur; deinde testari illud versum, quo partes quinquertii enumerantur,

*ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην·*

denique ex Pausania III. 11, 6. intelligi, cursum et saltum prima fuisse. Horum quod primo loco attulit Boeckhius, facile quis verum esse credat, si nulla in contrariam partem exstarent testimonia. Quamquam, si talia ex rei ipsius natura coniectanda sunt, nemo non videt, multa etiam ad infirmandam illam sententiam proferri posse. Quare satius videtur, in huiusmodi re a coniectura abstinere.

Non plus ponderis habet illud argumentum, quod ex versu Simonidis depromptum est. Nam Simonides in epigrammate illo, quo Diophontem Isthmia et Pythia vicisse scripsit, ut genus cer-

taminis indicaret, pro quinquertio partes eius enumeravit; quod eum illo ordine verborum fecisse, qui metro conveniret, tanto verisimilius est, quod neque quo ordine peragerentur ista certamina dicere voluit, neque ut id diceret opus habuit apud eos, quos id minime latebat. Ita esse, alii versus docent, propter eamdem caussam alium habentes certaminum illorum ordinem, ut:

ἅλμα, πάλη, δισκεύματ', ἀκόντιον, ἠδὲ δρόμημα.

Sic enim restituendus versus, quem vitiatum affert Eustathius p. 1320, 19. (1440, 46.) Et qui ibidem leguntur:

ἅμα ποδῶν, δίσκου τε βολή, καὶ ἄκοντος ἐρωή,
καὶ δρόμος, ἠδὲ πάλη· μία δ' ἔπλετο πᾶσι τελευτή.

Et his quidem, si de ordine certaminum quaeritur, nemo non plus tribuet, quam Simonidi, vel alteri isti apud Eustathium versui. Quum enim et descriptionem contineant quinquertii, et in ampliore duorum versuum spatio nulla metri necessitas impediverit, quin suo ordine singulae partes enumerarentur, facile videri poterunt illud ipsum praebere, quod quaerimus, idque tanto magis, quod etsi in scholiis ad Platonem p. 87. scriptum est, ἔστι γὰρ πένταθλος οὗτος τοῖς νέοις ἀγωνία, πάλη, σίγυννος, ἅλμα, δίσκος, καὶ δρόμος, tamen eumdem ordinem, quem versus illi habent, duo alii sequuntur scholiastae, Sophoclis ad El. 691. ἅλμα, δίσκον, ἄκοντα, δρόμον, πάλην, ταῦτα ἐν μιᾷ τις ἠγωνίζετο ἡμέρᾳ, et Pindari ad Isthm. I, 39. τὸ πένταθλον, ὅπερ ἦν ἅλμα, δίσκος, ἀκόντιον, δρόμος, πάλη. Et tamen, nisi forte statuas aut mutabilem fuisse ordinem certaminum, aut aliis in ludis alium, quorum neutrum verisimile est, ne hic quidem ordo is est, quo sese excipiebant partes quinquertii. Obstat enim Pausanias, cuius non potest non gravissima esse in hoc genere auctoritas. Commemoravit hunc quidem ex Fabro etiam Boeckhius, sed videtur verba eius minus accurate considerasse, qui nihil aliud ex iis collegerit, quam prima fuisse in quinquertio saltum et cursum. Ita enim scribit Pausanias III. 11, 1. Τισαμενῷ δὲ ὄντι Ἠλείῳ τῶν Ἰαμιδῶν, λόγιον ἐγένετο, ἀγῶνας ἀναιρήσεσθαι πέντε ἐπιφανεστάτους αὐτόν. οὕτω πένταθλον

*'Ολυμπίασιν ἀσκήσας, ἀπῆλθεν ἡττηθείς· καίτοι τὰ δύο γε ἦν πρῶτος· καὶ γὰρ δρόμῳ τε ἐκράτει καὶ πηδήματι 'Ιερώνυμον τὸν Ἄνδριον· καταπαλαισθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἁμαρτὼν τῆς νίκης, συνίησι τοῦ χρησμοῦ, διδόναι σἱ τὸν θεὸν μαντευομένῳ πέντε ἀγῶνας πολέμῳ κρατῆσαι.* Si ex hoc loco prima fuisse cursum et saltum apparet, apparet etiam tertium locum tenuisse luctam: ut lucta non potuerit, quemadmodum Boeckhio visum est, ultima esse. Apertum est enim, hoc dicere Pausaniam, quum cursu et saltu superior fuisset Tisamenus, ubi ad tertium certamen, luctam, perventum esset, victum esse, ac tum intellexisse, non de quinquertii victoria, sed de quinque bellicis victoriis dixisse oraculum. Nam ut primum victus in quinquertio est Tisamenus, statim intelligere debuit, male se dictionem oraculi interpretatum esse. Quodsi lucta ultima pars quinquertii fuisset, lucta autem ille victus oraculi mentem perspexit, debuisset Pausanias non cursum et saltum, sed caeteras quattuor partes quinquertii commemorare, quibus ille, priusquam ad luctam pervenisset, Hieronymo fuisset superior. Et profectò ille sola est ab Hieronymo lucta victus: in caeteris illum vicit. Nam qui eamdem rem refert, Herodotus IX. 33. per solam luctam stetisse scribit, quo minus quinquertio vinceret Tisamenus: *ἀσκέων δὲ πεντάεθλον, παρὰ ἓν πάλαισμα ἔδραμε νικᾶν Ὀλυμπιάδα, Ἱερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν.* Confirmat hic locus id, quod supra dicebam, etiam si quis victus esset aliqua in parte quinquertii, tamen eum reliqua certamina peregisse, ut certe aut eriperet ei, a quo superatus esset, victoriam quinquertii, aut quantum in ipso esset, laudem eius minueret. Non obscurum est enim, si Pausaniae verba cum Herodoti testimonio conferas, quamvis in tertio certamine victus esset Tisamenus, tamen eum quartum quintumque non modo iniisse, sed etiam vicisse, ut si non victor evaderet quinquertii, tamen quam proxime ad illam laudem accederet. Aperte autem Herodoti verba arguunt, neminem, nisi qui in omnibus quinque certaminibus adversarium superasset, victorem quinquertii habitum esse. Id propter illà dico, quae P. Faber I. 27. attulit, ex Polluce III. 151. *ἐπὶ δὲ πεντάθλου τὸ νικῆσαι ἀποτριάξαι λέγου-*

σιν, et ex Plutarchi Q. Symp. IX. 2. p. 738. A. διὸ τοῖς τρισὶν, ὥςπερ οἱ πένταθλοι, περίεστι καὶ νικᾷ. Plutarchum enim quinquertionem pro luctatore nominasse certissimum est, quia id merito primum esse dicit, quod tribus modis antecellat, non autem de eo loquitur, quod, si saepius nequeat, ter saltem superius sit. Similique ex loco Pollucis adnotationem, nisi ipse erravit, haustam puto. In sola enim lucta τριαγμὸν locum habuisse constat. Sed haec obiter.

Apertum est ex his, quae dixi, primas duas partes quinquertii cursum et saltum fuisse, tertiam luctam, ut discus et iaculum postrema fuerint, sive quartus sive quintus iaculo locus datus erat. Itaque nisi quis ostenderit, Nemeae alium horum certaminum ordinem, quam in Olympiis fuisse, quod non est verisimile, plane fieri non potuit, ut aut Sogenes, aut quisquam alius, iaculo metam longe superans, a lucta deterreret adversarios.

Alia igitur tentanda erit via. Sumamus tantisper, quod placet interpretibus, verba τέρμα προβάς significare *ultra terminum*, quae autem de lucta dicuntur, ad Sogenem spectare. Si ita est, ut caetera mittam, dura foret et inconcinna oratio, si ὅς ἐξέπεμψας legitur: „iuro me non trans finem iaculatum esse, Sogenes, qui corpus sine sudore a lucta retulisti ante maximum solis aestum.“ At melius oratio procedit in altera scriptura, ὅς ἐξέπεμψεν, et huic quoque praestabit, si scripserimus ὅ σ' ἐξέπεμψεν. Tum hic erit sensus: „iuro me non trans finem concitasse celerem linguam, velut iaculum illud, quod te ante vehementiorem solis aestum sine sudore luctae dimisit.“ Referendum hoc foret, ut scholiastae visum est, ad dexteritatem Sogenis, qui tam cito deiecerit adversarium, ut ante ardentissimum calorem solis iaculo certare potuerit: quod hinc ultimum in quinquertio fuisse colligemus. Scio obstare quodammodo huic interpretationi Pausaniae auctoritatem, si idem in Nemeis, qui in Olympiis mos obtinuit. Sic enim ille VI. 24, 1. scribit de Hellanodicis: εἰςιᾶσι δὲ, πρὶν μὲν τὸν ἥλιον ἀνίσχειν, συμβάλλοντες δρομέας, μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας, ἐπὶ τὸ πένταθλον καὶ ὅσα βαρέα ἄλλα ὀνομάζουσιν.

At non solum pro maiore vel minore cursorum frequentia serius vel citius committi quinquertium debuit, sed etiam, ut demum circa meridiem coeperit, nihil impedit, quin hoc dicere poetam putemus, citius confectum esse, quam augescens solis calor sudorem ciere potuerit. Verum tamen nihil horum defendi potest. Nam si Pindarus his verbis linguam suam cum illo iaculo, quo Sogenes vicit, comparat, quod vel per se ineptum est, aut semet ipsum, aut Sogenem vituperat. Etenim si iurat, se non trans finem iaculatum esse, quod fecerit Sogenes, qui ea re vicerit, male se iaculatum esse iurat; sin ita se finem iaculo non superasse affirmat, ut ultra iaculari idem esse velit atque aberrare a meta, reprehendit Sogenem, quem id ipsum fecisse, eoque facto adeo victorem evasisse ex eo consequitur, quod huius iaculo linguam suam comparat. Accedunt ad haec alia non minus perversa atque absurda. Primum enim, quomodo illa potuit adiicere: *εἰ πόνος ἦν, τὸ τερπνὸν πλέον πεδέρχεται*? Nam si cito et sine sudore confecta est lucta, facilis fuit, non laboris plena. Deinde autem quod addit: *ἔα με. νικῶντί γε χάριν, εἴ τι πέραν ἀερθεὶς ἀνέκραγον, οὐ τραχύς εἰμι καταθέμεν·* id plane alienum est. Non enim haec verba aliam interpretationem admittunt, quam hanc: „sine me: victoriae tuae gratia, si quid longius digressus dixi, non sum ad persolvendum difficilis." Sumam tamen, quod quibusdam visum est, verba *εἴ τι πέραν ἀερθεὶς ἀνέκραγον* significare, si quid maiore spiritu dixi. Quid tum? Si id, ut volunt, ad ea refertur, quae eum modo de Sogene dixisse putant, dupliciter minuit laudem victoris, semel confessione nimii praeconii; iterum, quum se non asperum ad persolvendum esse ait: quod quid est aliud, quam velle se nimia ista rependere iis, quae non sint nimia? Nisi hoc eum dicere voles, quod magis etiam ineptum est: si nimis laudare videatur Sogenem, morem suum hunc esse, ut prodigus sit laudis. Egregium vero praeconem, qui non tantum fateatur se modum in laudando excedere, sed tanta etiam sit impudentia, ut id illi ipsi, quem laudet, in os dicere non erubescat. Luce clarius esse puto, in toto hoc loco nihil esse, quod ad quinquertium Sogenis referri possit. Sed conficiam hanc dis-

putationem. Omnis enim erroris fons est in verbis *τέρμα προβάς.* Ea ita sunt omnes interpretati, ac si *ὑπερβάς* legeretur. Et fortasse ad hunc ipsum locum referenda est Hesychii adnotatio, *προβάς, ὑπερβάς.* Eadem scholiastae sententia fuit, cuius verba, in quibus recte Boeckhius *ἐξάθλων* reposuit, sensu carent, nisi ita corrigantur: *τοῦτο δὲ ἀπὸ τῶν πεντάθλων μετενήνοχε τῶν τὸ ἀκόντιον παρὰ τὸ ὡρισμένον τέρμα βαλλόντων, καὶ διὰ τοῦτο ἐξάθλων γινομένων.* Dixit hic *ἐξάθλους,* qui praemio excidant, ut schol. ad Hom. Od. *φ.* 76. At prorsus fieri nequit, ut illud significent verba *τέρμα προβάς,* non magis, quam Latine *prodire* vel *praeire terminum* pro *praeterire* dicas. Quid ergo aliud est *τέρμα προβαίνειν*? Id videamus. Iaculo aut scopum petebant: vide Pindar. Ol. X. 85. sive Boeckhio XI. 74. XIII. 133. (89.) aut quam longe quis iacere posset experiebantur, quod est *εἰς μῆκος* iacere: vide Lucian. Anach. 27. Hoc est, quod Horatius dixit I. Carm. 8, 12. „saepe disco, saepe trans finem iaculo nobilis expedito.“ Disci iaciendi is modus proprius fuit: vide Pind. Ol. X. 86. (XI. 75.) et Lucian. l. c. Qui iaculo discove de spatii magnitudine certaturi essent, iis aut nullus positus erat terminus, sed qui omnium longissime iecisset, victor habebatur: ut quos Homerus in ludis funebribus Patrocli et apud Phaeaces, et Statius in sexto Thebaidis disco certantes fecerunt; aut potuit iis pro iudicum arbitrio terminus figi, de qua re nihil traditum accepimus; aut designabat aliquis finem proiecto iaculo discove, ut, qui iam certaturi essent, eum vel superare, vel saltem aequare deberent. Id facit apud Homerum Vlysses Od. *ϑ.* 186-203. qui proiecto disco Phaeaces his verbis ad certamen provocat:

> *τοῦτον νῦν ἀφίκεσθε, νέοι· τάχα δ᾽ ὕστερον ἄλλον*
> *ἥσειν ἢ τοσσοῦτον ὀΐομαι, ἢ ἔτι μᾶσσον.*

Apte Eustathius p. 1591, 42. *σήματα δὲ λέγει, οἷς ἐσημειοῦντο, ποῦ ὁ δίσκος ἐν πρώτῃ καταφορᾷ ἔπεσε· διὸ ὑποκατιὼν καὶ τέρματα ἐρεῖ αὐτά, εἰπών, ἔθηκε δὲ τέρματ᾽ Ἀθήνη, ἤγουν σημεῖα, ἔνθα τὸ πρῶτον κατῆλθεν ὁ δίσκος.* Hoc vero nemo

non videt, ut Latinis *terminum praeire*, ita Graecis recte dici *τέρμα προβαίνειν*. Tali iactu quum non de victoria certetur, *τέρμα προβαίνειν* idem erit atque temere et extra concertationem iaculari: id quod quum per se aptissimum h. l. sensum praebet, tum eo quoque, nisi fallor, confirmatur, quod Pindarus, qui saepe easdem sententias repetit, Pyth. I. 82. (42.) idem dicere videtur his verbis: *ἄνδρα δ' ἐγὼ κεῖνον αἰνῆσαι μενοινῶν ἔλπομαι μὴ χαλκοπάραον ἄκονθ' ὡσεί τ' ἀγῶνος βαλεῖν ἔξω παλάμᾳ δονέων, μακρὰ δὲ ῥίψαις ἀμεύσεσθ' ἀντίους.* Interpretes quidem *ἀγῶνος ἔξω βαλεῖν* esse putant, iaculum extra locum certaminis proiicere. Ei explicationi nihil praesidii est in vocabulo *ἐξαγώνιος*. Nam si Lucianus, in Abdicato c. 26. T. II. p. 182, 27. iungit, *μὴ ἀπειρόκαλον, μηδ' ἐξαγώνιον, μηδ' ἀλλότριον ἢ ἄκαιρον*· et pro imag. c. 18. p. 496, 14. *ἐξαγώνια καὶ πόῤῥω τοῦ πράγματος*· et de gymnasiis c. 19. p. 898, 71. *μὴ ἐξαγώνια, μηδὲ πόῤῥω τοῦ σκοποῦ*· non minus recte, quae ad certamen non pertineant, quam quae sint extra locum certaminis significari patet; praesertim quum ipsa verba *ἔξω τοῦ ἀγῶνος* significent, alienum quid esse: ut in eodem de gymnasiis libello c. 21. p. 902, 76. *καίτοι ἔξω τοῦ ἀγῶνος ἴσως ταῦτα.*

Facilius, opinor, Pindari locus ipse, quid sit *ἀγῶνος ἔξω*, indicat. Nam si id est extra locum certaminis, verba, quae his opposita sunt, ostendunt, non posse iactum intelligi, quo quis metam tanto spatio superet, ut iaculum etiam loci, in quo certatur, fines excedat, sed talem potius significari, quo quis adeo a meta aberret, ut in obliquum misso iaculo fines egrediatur. At, ut voluerit Pindarus dicere, „spero me non imperite, sed perite missurum esse iaculum,“ non est tamen verisimile, illam ab eo esse imperitiam commemoratam, quae maior est, quam ut in ullum hominem cadat, qui certare cum aliis audeat. Quod contra longe aptius omnia procedunt, si *ἀγῶνος ἔξω* de tali iactu intelligimus, quem quis facit non certans cum aliis. Hoc enim dicit: „spero me non sine certamine vibraturum esse iaculum, sed longo spatio superaturum adversarios.“ Eadem igitur nisi fallor, in illo loco, de quo disputamus, inest sententia, sed illa explicatius expressa.

Quum enim verba *τέρμα προβάς* vix aliud videantur significare posse, quam quod diximus, *terminum praefiniens*, videtur poeta se comparare cum eo, qui sive in certamine ipso, sive in exercitationibus ante certamen, puta autem eum esse aliquem magistrum quinquertii, iaculo misso terminum signet, quumque ipse non sit in numero certantium, a iaculo ante meridiani solis calorem sine luctae sudore dimittatur, quod contra illos, qui certant, iaculi iactus, quem ex his ipsis verbis ultimum in quinquertio fuisse coniici potest, ita dimittat, ut et post meridiem et sudantes a lucta e certamine exeant. Itaque sensus verborum hic erit: „deiero, Sogenes, me non terminum praeeuntem veluti aere armatum iaculum praepetem linguam concitasse, quod, priusquam membra ardenti soli exponantur, robur et cervicem nullo a luctae laboribus sudore manantem dimisit: si labor fuit, maior voluptas consequitur.“ Paucis haec ita comprehendas: „non temere quidquam dixi, ut qui iaculi iactum quinquertionibus praeit, ipse non certans, nec sudans a lucta: maior enim ex labore voluptas est.“ Ita indicat poeta se, quae dixerit, de industria et studiose dixisse, simulque comparatione a quinquertio petita tanto iucundiorem huius certaminis victoriam esse innuit, quanto maiore cum virium contentione sit parta. Quod patet Sogenis caussa dictum esse, ut colligere debeamus, diuturna eum et laboriosa lucta victorem evasisse.

At, inquiet aliquis, non nisi coniectura nititur haec interpretatio, si quidem non constat, praeivisse aliquem terminos. Fateor. Verum, ut permulta nos latent, quae in certaminibus istis usitata fuerunt, ita non est mirum, si ne huius quidem rei aliqua relicta est memoria, praesertim quum hoc non ad ipsos certantes pertineat. Congruit vero interpretatio nostra et cum verbis poetae, et cum totius carminis compositione, de qua mox dicam. Et si ex obscuris atque ambiguis indiciis aliquid peti potest, certe terminum, quisquis eum constituerit, iaculo discoque fuisse, illud Horatii videtur arguere, quod supra commemoratum est: „saepe disco, saepe trans finem iaculo nobilis expedito.“ Videndum vero, an eodem pertineat, quod narrat Pausanias VI. 19, 3. *ἐν τούτῳ τῷ*

θησαυρῷ δίσκοι τὸν ἀριθμὸν ἀνάκεινται τρεῖς, ὅσους ἐς τοῦ πεντάθλου τὸ ἀγώνισμα ἐςκομίζουσι. Ita quidem Amasaeus pro veteri scriptura ἐς ὅσους. Si illi tres disci magnitudine et pondere impares fuerunt, veri simile est, optionem datam esse certantibus, quo disco certare vellent. Ita necesse est idem discus ab utroque certantium iactus fuerit. Sin pares fuerunt, tum quid aliud censeamus, quam unum pro termino iactum, reliquis duobus certatum esse? Sed hae quidem coniecturae sunt. Revertamur eo, unde exorsi sumus. Si verum est, quod putamus, Pindarum, quae de Neoptolemo dixit, eo fine scripsisse, ut Euxenidas nulla dum victoria potitos, maximeque Thearionem, in Pythiis victum, consolaretur: apertum est, illa verba, quibus se ad Sogenem convertit, nostra interpretatione admissa, non modo nihil usquam offensionis relinquere, sed concinnitatem demum restituere toti carmini eam, ut omnia aptissime ac venustissime cohaereant. Quum enim, ubi victor Sogenes laudandus erat, non hoc fecerit, sed consolatus sit gentem eius patremque, ita tamen, ut eos simul laudaret, iam et expurgare se debet, quod aliena dixisse videatur, et Sogeni debitam laudem persolvere. Eo fine quid est, quod aptius dicere potuerit, quam illud ipsum, quod eum dixisse putamus: „iuro me non temere haec et inconsiderate attulisse, ut qui iaculo terminum praeit, expers luctae laboris, qui quo gravior, eo dulcior est: sine me: si longius evagatus sum, omissa largiter rependam: facile mihi, nectere coronam: impone tibi eam. Musa tibi iungit aurum atque ebur et margaritas: Iovisque memor splendidam Nemeae laudem cane tranquillus.“ Haec omnia dicit victori: non semet ipsum in postremis, ut scholiastae volunt, alloquitur. Neque inconsulto addidit ἁσυχᾷ, quod vocabulum quum *tranquillo animo* significet, ut Pyth. XI. 85. (55.) referri videtur ad illa ipsa adversa, propter quae consolatus erat Euxenidas.

---